

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain sekä eräiden muiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hyvinvointialueesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia, pelastustoimen järjestämislakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluita sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat säännökset yhtenäistettäisiin ja sääntely siirrettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista ja pelastustoimen järjestämislaista hyvinvointialueesta annettuun lakiin. Hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättäisiin täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Esityksellä yhtenäistetään hyvinvointialueiden valtion ohjausta, selkeytetään valtiovarainministeriön roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistetaan, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan x.x.2024.

SISÄLLYS

..

1 ASIAN TAUSTA JA VALMISTELU

Tausta

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on, että hyvinvointialueiden ohjausrakenteita kehitetään ja selkeytetään siten, että varmistetaan yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystaloudet, henkilöstön riittävyys, hillitään kustannusten nousua ja edistetään kustannusvaikuttavuutta ottaen huomioon alueiden tarve säilyttää omistajuus omasta taloudestaan.

Hallitusohjelman mukaan hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen säädetään valtiovarainministeriön tehtäväksi. Valtiovarainministeriön johdolla ministeriöt sekä muut viranomaiset seuraavat ja arvioivat hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Eri ministeriöiden päällekkäiset hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ohjaukseen liittyvät lakisäätöiset välineet eli muun muassa neuvottelukunnat, neuvottelut ja valtakunnalliset tavoitteet yhdistetään. Lakisäätöisiä neuvottelumenettelyitä selkiytetään ja neuvotteluille määritellään vielä nykyistä selkeämmät tavoitteet.

Valmistelu (täydenty)

Valtiovarainministeriö asetti 29.8.2023 työryhmän valmistelua varten. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa valmistella hallitusohjelman kirjauksiin perustuen hallituksen esitys hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamiseen liittyvistä säädösmuutoksista.

Ohjauksen yhteensovittamisvastuun säätäminen valtiovarainministeriön tehtäväksi edellyttää muutoksia myös valtioneuvoston ohjesääntöön ja valtioneuvoston asetukseen valtiovarainministeriöstä. Nämä muutokset valmistellaan erillisenä hankkeena.

Työryhmään nimettiin edustajat valtiovarainministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja sisäministeriöstä. Luonnos hallituksen esitykseksi on laadittu työryhmän valmisteleminen muutosehdotusten pohjalta.

Työryhmä on informoinut hankkeesta hyvinvointialueita valmistelun aikana info- ja keskustelutilaisuuksissa. Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros x.x. – x.x.2023. Lausunnot pyydettiin muun muassa hyvinvointialueilta, HUS-yhtymältä, Helsingin kaupungilta, ministeriöiltä, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta sekä aluehallintovirastoilta. Myös muut tahot kuin ja-
kelussa mainitut saivat antaa lausunnon. Valtiovarainministeriö sai yhteensä xx lausuntoa.

Lausunnot sekä lausuntokierroksella saadusta lausuntopalautteesta laadittu yhteenveto on nähtävillä valtioneuvoston hankesivuilla xx.

Esitys on käsitelty hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa x.x.

Arviointineuvosto valitsi hallituksen esitysluonnoksen arvioitavakseen...

2 NYKYTILA JA SEN ARVIOINTI

Lainsäädäntö

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021, jäljempänä hyvinvointialuelaki) 11 §:n 1 momentin mukaan valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa. Lain esitöissä todetaan, että valtiovarainministeriö koordinoi hyvinvointialueita koskevien asioiden käsittelyä valtioneuvostossa sekä kerää ja tuottaa hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevia tietoja poliittisen päätöksenteon tueksi erityisesti säädösvalmisteluun sekä valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyen (HE 241/2020 vp, s. 522–523). Valtiovarainministeriöllä ei ole toimivaltaa harjoittaa hyvinvointialueiden yksittäisiin päätöksiin kohdistuvaa laillisuusvalvontaa, vaan tämä on säädetty 11 §:n 2 momentissa aluehallintovirastojen tehtäväksi. Lain 12 §:n 2 momentin mukaan julkisen talouden suunnitelma ohjaa ministeriöitä niiden valmistellessa hyvinvointialuetta koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta. Julkisen talouden suunnitelmasta annetun valtioneuvoston asetuksen (120/2014) 3 §:n mukaisesti suunnitelmaan sisältyy myös hyvinvointialueiden taloutta koskeva osio.

Hyvinvointialuelain 13 §:ssä säädetään valtionvarainministeriön yhteydessä toimivasta hyvinvointialuetalouden – ja hallinnon neuvottelukunnasta. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialuetaloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä. Lain 13 §:n 2 momentissa säädetään yksityiskohtaisemmin neuvottelukunnan tehtävistä. Neuvottelukunnan tulee seurata ja arvioida hyvinvointialuetalouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä valtion hyvinvointialueille osoittaman

rahoituksen ja hyvinvointialueiden muun tulorahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä. Lain esitöiden mukaan neuvottelukunta seuraa ja arvioi tässä tarkoituksessa hyvinvointialueiden kustannuksia, rahoitusta, investointeja ja tarvittaessa sopeutustoimia koko maan tasolla ja kaikkien hyvinvointialueiden tehtävien näkökulmasta, perusoikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa valtakunnallisesti sekä hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämiseen ja hyvinvointialueiden muiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseen (HE 241/2020 vp, s. 524). Lisäksi neuvottelukunnan tulee käsitellä sellaista lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia. Lain esitöiden mukaan ministeriöt ovat velvollisia tuomaan neuvottelukuntaan käsiteltäväksi sellaiset valmistelussa olevat lainsäädäntö- ja kehittämishankkeet sekä hallinnon uudistamisen suunnitelmat, joilla olisi merkittävää vaikutusta hyvinvointialueiden talouteen tai itsehallintoon (HE 241/2020 vp, s. 524). Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan ja siinä on hyvinvointialueiden sekä valtiovainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus. Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä on säädetty tarkemmin hyvinvointialueiden ja -hallinnon neuvottelukunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (480/2022).

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, jäljempänä sote-järjestämislaki) 21 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveyspolitiikasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa. Lain esitöiden (HE 241/2020 vp, s. 719) mukaan keskeisinä keinoina sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa ovat neuvottelumenettelyt ministeriön ja hyvinvointialueiden välillä (24 §) sekä ministeriön ja hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden välillä (37 §). Vuorovaikutteisen ohjauksen tavoitteena on esitöiden mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon jatkuva uudistaminen siten, että se ottaa huomioon hyvinvointialueiden asukkaiden ja muiden asiakkaiden tarpeet ja hyvinvointialueiden edellytykset järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto sekä hyvinvointialuestrategian.

Sote-järjestämislain 22 §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle (*sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet*). Tavoitteiden tulee perustua sote-järjestämislain 31 §:ssä tarkoitettuun sosiaali- ja terveysministeriön selvitykseen sekä mahdollisiin muihin väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet. Lain esitöiden mukaan tavoitteet ovat strategisia eivätkä sellaisenaan hyvinvointialueiden toimintaa sitovia, tavoitteilla täydennetään sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä, nostetaan esiin ajankohtaisia palvelujen uudistus- ja kehittämistarpeita, ja lisäksi ne määrittävät hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen muuta valtakunnallista ohjausta (HE 241/2020 vp, s. 720). Lain 22 §:n 2 momentissa on lueteltu valtakunnallisissa tavoitteissa ainakin määriteltäviksi seuraavat tavoitteet: sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen, vaikuttavuus, palvelujen yhteensovittaminen ja kielellisten oikeuksien turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen; hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden välinen tätä koskeva yhteistyö; sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä tiedonhallinnan kehittäminen; hyvinvointialueiden välinen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden välinen yhteistyö ja työnjako; sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen; yleiset linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista; sekä alueellisen

ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön on seurattava ja arvioitava tavoitteiden toteutumista vuosittain ja tavoitteita on tarvittaessa muutettava.

Lain 23 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivasta sosiaali – ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta ja sen tehtävistä. Neuvottelukunnan tehtävänä on ennakoita, seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää ja kustannuksia sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden väestöryhmittäistä kehitystä; tehdä ehdotuksia valtakunnallisiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiksi sekä käsitellä ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi; edistää sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista; käsitellä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita sekä muita sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistarpeita; käsitellä muita periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa koskevia valtion toimenpiteitä; sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä sekä edistää yhteistyöalueiden välistä yhteistyötä. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus. Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja asioiden käsittelystä siellä on säädetty tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (484/2022).

Lain 24 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa. Ministeriö neuvottelee erikseen kunkin hyvinvointialueen kanssa vuosittain hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien toteuttamisesta. Myös valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvottelujen tarkoituksena on yhteisen tilannekuvan tarkastelu ja hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen. Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista. Niissä käsitellään hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia. Neuvotteluissa käsitellään ainakin seuraavia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakokonaisuuksia: palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarpeen ja määrän arviointi ja ennakointi; palvelujen yhdenvertaisuus, tarpeenmukaisuus ja riittävyys; väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä yhteistyö kuntien ja muiden toimijoiden kanssa; tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus sekä hyvinvointialueen kustannusten kehitys ja rahoituksen riittävyys; järjestämisvastuun toteuttamisen edellyttämä riittävä henkilöstö, osaaminen, toimintakyky, valmius ja oma palvelutuotanto; investoinnit ja hyvinvointialueen alustava esitys investointisuunnitelmaksi; hyvinvointialueiden yhteistyösopimusten toimeenpano sekä hyvinvointialueen muu työnjakoa ja yhteistyö muiden hyvinvointialueiden kanssa; sekä tiedonhallinta ja hyvinvointialueen omavalvonta. Sosiaali- ja terveysministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan, jossa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat, mihin neuvotteluissa on päädytty sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021, jäljempänä pelastustoimen järjestämislaki) 7 §:n mukaan sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo yleisesti pelastustointia ja sen palvelujen saataavuutta ja tasoa. Keskeinen keino hyvinvointialueiden pelastustoimen ohjauksessa on neuvottelunetiteley ministeriön ja hyvinvointialueiden välillä (HE 241/2020 vp, s. 811). Sisäministeriön tehtävänä on huolehtia myös pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä kehittää eri ministeriöiden ja toimialojen yhteistoimintaa pelastustoimessa. Lain esitöiden mukaan tämä

edellyttää pelastustoimintaan osallistuvien toimijoiden vastuiden selkeyttämistä ja toiminnan suunnittelua näiden vastuiden mukaisesti, ja tässä tehtävässä voidaan hyödyntää pelastustoimen neuvottelukuntaa (HE 241/2020 vp, s. 811).

Pelastustoimen järjestämislain 8 §:n mukaan valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuusuhkia ja muita uhkia vastaavan laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle. Lain esitöissä todetaan, että valtakunnalliset tavoitteet ohjaisivat hyvinvointialueiden kanssa käytäviä neuvotteluja ja tavoitteiden kautta valtioneuvosto voi nostaa esiin erilaisia hyvinvointialueiden pelastustoimeen liittyviä tavoitteita ja valtakunnallisesti merkittäviä palvelujen uudistus- ja kehittämistarpeita (HE 241/2020 vp, s. 812). Tavoitteiden tulee perustua lain 15 §:ssä tarkoitettuun sisäministeriön selvitykseen sekä mahdollisiin muihin pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskeviin seuranta-tietoihin. Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet. Valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on ainakin määriteltävä seuraavat pelastustoimea koskevat tavoitteet: palvelujen yhdenvertainen toteutuminen, vaikuttavuuden turvaaminen sekä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen; turvallisuuden edistäminen sekä hyvinvointialueiden ja kuntien ja muiden toimijoiden välinen tätä koskeva yhteistyö; pelastustoimen kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet; tiedonhallinnan kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet; hyvinvointialueiden välinen yhteistyö; tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen; yleiset linjaukset laajakantoisista investoinneista; sekä pelastustoimen alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttaminen. Valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain sekä tarvittaessa muutettava.

Lain 9 §:ssä säädetään sisäministeriön yhteydessä toimivasta pelastustoimen neuvottelukunnasta ja sen tehtävistä. Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata ja arvioida pelastustoimen järjestämisen kehitystä; tehdä ehdotuksia pelastustoimen valtakunnallisiksi tavoitteiksi sekä sisäministeriön aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi; edistää pelastustoimen tiedonhallinnan strategisten tavoitteiden toteutumista; käsitellä hyvinvointialueiden pelastustoimea koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita ja muita pelastustoimen kehittämistarpeita; käsitellä muita periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia hyvinvointialueiden pelastustoimea koskevia valtion toimenpiteitä; sekä edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä. Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä sisäministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus. Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja asioiden käsittelystä siellä on säädetty tarkemmin pelastustoimen neuvottelukunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa 483/2022.

Lain 10 §:ssä säädetään sisäministeriön neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa. Sisäministeriö neuvottelee erikseen kunkin hyvinvointialueen kanssa vuosittain hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien toteuttamisesta. Valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvottelujen tarkoituksena on yhteisen tilannekuvan tarkastelu, hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet huomioiden sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen. Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista. Niissä käsitellään hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia. Seuranta, arviointi, tavoitteiden asettaminen sekä toimenpide-ehdotukset koskevat ainakin seuraavia pelastustoimeen liittyviä asiakokonaisuuksia: valtakunnallisten tavoitteiden ja strategioiden huomioon ottaminen; palvelujen tuottamistavat, saatavuus, laatu ja vaikuttavuus; toi-

mintaympäristön muutosten huomioon ottaminen; turvallisuuden edistäminen ja tätä koskeva yhteistyö viranomaisten, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa; palvelujen tuottavuus ja kustannusvaihtavuus sekä hyvinvointialueen kustannusten kehitys ja rahoituksen riittävyys; investoinnit ja hyvinvointialueen alustava esitys investointisuunnitelmaksi; yhteistyö ja työnjako muiden hyvinvointialueiden kanssa; sekä tiedonhallinta ja omavalvonta. Sisäministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan, jossa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset. Lisäksi asiakirjaan kirjataan pelastustoimen järjestämisen kokonaisuuden toteutuminen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021) sisältää viittaukset sote- järjestämislakiin ja pelastustoimen järjestämislakiin. Laissa säädetään myös yksityiskohtaisemmin, mitä sote-järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain säännöksiä sovelletaan HUS-yhtymään ja Helsingin kaupunkiin.

Nykytilan arviointi

Valtioneuvosto asetti hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan 3.11.2022. Neuvottelukunnassa hyvinvointialueita on nimetty edustamaan sekä luottamushenkilöitä että viranhaltijoita eli hyvinvointialueiden edustus neuvottelukunnassa vaihtelee. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii kunta- ja alueministeri. Neuvottelukunta on lokakuuhun 2023 mennessä kokoontunut viisi kertaa. Neuvottelukunnassa on käsitelty muun muassa hyvinvointialueiden rahoituslakiin liittyviä kysymyksiä, valtionalouden näkymiä, hyvinvointialueiden taloustilannetta, hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaa sekä vireillä olevia, hyvinvointialueiden tehtäviä koskevia lainsäädäntömuutoksia. Neuvottelukunnalle ei ole toistaiseksi asetettu jaostoja.

Valtioneuvosto asetti sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan 22.9.2022. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkö. Neuvottelukunnan jäsenet ovat hyvinvointialuejohtajia, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin sekä ministeriöiden edustajia. Neuvottelukunta on kokoontunut viisi kertaa. Neuvottelukunnassa on käsitelty muun muassa järjestämislain mukaisia selvityksiä ja hyvinvointialueneuvotteluja. Neuvottelukunta on perustanut kolme jaostoa: valmius- ja varautuminen -jaoston, digitalisaatio ja tiedonhallinta -jaoston sekä ennakointi, arviointi ja kehittäminen -jaoston. Digitalisaatio ja tiedonhallinta -jaosto on lisäksi perustanut kaksi asiantuntijaryhmää.

Valtioneuvosto asetti pelastustoimen neuvottelukunnan 29.9.2022. Neuvottelukunnassa ovat edustettuna hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja hyvinvointialueita ohjaavat ministeriöt. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii sisäministeriön kansliapäällikkö. Neuvottelukunta on kokoontunut kolme kertaa ja se on käsitellyt muun muassa hallitusohjelmatavoitteita, järjestämislain mukaisia selvityksiä sekä hyvinvointialueiden investointisuunnitelmia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ensimmäiset valtakunnalliset strategiset tavoitteet on vahvistettu valtioneuvostossa 1.12.2022. Tavoitteet on vahvistettu vuosille 2023-2026. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisia tavoitteita on yhteensä yksitoista. Tavoitteet jakautuvat neljän yläperiaatteen alle. Yläperiaatteita ovat, että palvelujen laatu paranee, toiminnan vaikuttavuutta lisätään, sosiaali- ja terveydenhuolto on toimiva osa yhteiskuntaa, ja että tiedon ja tutkimuksen merkitys kasvaa. Tavoitteiden valmistelu on tehty sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelussa on kuultu muita ministeriöitä ja hyvinvointialueita.

Valtioneuvosto vahvisti pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet 1.12.2022. Tavoitteet vahvistettiin vuosille 2023-2026. Tavoitteissa huomioidaan kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet pelastustoimelle sekä onnettomuusuhat. Tavoitteiden tarkoituksena on varmistaa pelastustoimen palvelujen järjestäminen laadukkaasti, yhdenmukaisesti ja kustannusvaikuttavasti. Valmistelu toteutettiin yhteistyössä ministeriöiden, alueiden ja järjestöjen kanssa. Tavoitteista järjestettiin myös laaja lausuntokierros 9.5-17.6.2022.

Hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden suunnittelun näkökulmasta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että jatkossa valtakunnallisia tavoitteita koskeva sääntely olisi kootusti hyvinvointialueilla. Vaikkakin valtakunnallisia tavoitteita on valmisteltu ministeriöiden välisenä yhteistyönä, niin tavoitteet valmisteltiin kuitenkin kahtena eri prosessina. Sääntelyn kokoaminen yhteen varmistaisi nykyistä paremmin, että tavoitteissa ei olisi esimerkiksi ristiriitaisuuksia tai päällekkäisyyksiä. Lisäksi kyetään jatkossa helpommin varmistamaan, että asetetuissa tavoitteissa on otettu huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset lähtökohdat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain mukaiset neuvottelut järjestettiin ensimmäisen kerran helmi- ja maaliskuussa 2023. Neuvotteluissa keskityttiin erityisesti hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden uudistusohjelmiin, yhdenvertaisten sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuuteen, pelastustoimen järjestämiseen, hoito- ja palveluvelan purkamiseen, henkilöstön riittävyyteen ja saatavuuteen sekä tiedonhallinnan ja digiturvallisuuden kysymyksiin. Ensimmäisissä neuvotteluissa ei annettu toimenpidesuosituksia, koska järjestämisvastuun siirrosta oli kulunut vasta muutama kuukausi. Neuvottelut pidetään vuonna 2023 järjestämisvastuun siirron takia poikkeuksellisesti kahteen kertaan. Järjestämislakien mukaiset neuvottelut pidetään myös loppuvuodesta 2023 (lokakuu – joulukuu).

Hyvinvointialuelain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislaissa säädettyjen neuvottelukuntien ja neuvotteluiden lisäksi hyvinvointialueiden ohjauksen kokonaisuudessa merkittävässä roolissa ovat olleet myös monet epäviralliset verkostot. Ministeriöiden edustajat keskustelevalt alueiden edustajien kanssa muun muassa hyvinvointialuejohtajien sekä aluehallitusten puheenjohtajien sekä pelastustoimen johdon verkostoissa sekä teemakohtaisissa verkostoissa.

Valtioneuvoston yhtenäiset toimintatavat ja ohjauksen välineet muodostaisivat hyvinvointialueiden näkökulmasta aiempaa selkeämmän ja tehokkaamman ohjausrakenteen, joka systemaattisesti tukisi hyvinvointialueiden omaa uudistamistyötä perus- ja erityistason palvelujen yhteensovittamiseksi ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Käytännössä hyvinvointialueiden ohjauksessa alueiden toimintaa ja taloutta arvioitaisiin aiempaa kattavammin kokonaisuutena. Neuvottelukuntien ja neuvotteluiden yhtenäistäminen myös tehostaisi toimintaa ja vähentäisi hallinnollista taakkaa. Erilaisiin neuvottelukuntiin ja neuvotteluihin osallistuminen on osoittautunut suurelta osin samoille hyvinvointialueiden johtaville luottamushenkilöille ja viranhaltijoille kuuluvaksi eli samat henkilöt osallistuvat nykyisellään useaan erilliseen neuvottelukuntaan ja neuvotteluun.

3 TAVOITTEET

Esityksen tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtion ohjausta, jotta voidaan varmistaa yhdenvertaisten ja laadukkaiden palveluiden toteutuminen hyvinvointialueilla sekä hillitä kustannusten nousua ja edistää kustannusvaikuttavuutta. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopiva valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

4 EHDOTUKSET JA NIIDEN VAIKUTUKSET

Keskeiset ehdotukset

Hyvinvointialuelakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa. Hyvinvointialueissa säädetyn hyvinvointialuetalouden – ja hallinnon neuvottelukunnan nimi muutettaisiin ja tehtäviä laajennettaisiin. Samalla kumottaisiin sote-järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen neuvottelukunnasta.

Sote-järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain säännökset valtakunnallisista tavoitteista sekä neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa kumottaisiin ja korvaavat säännökset hyvinvointialueiden valtakunnallisista tavoitteista sekä ministeriöiden neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa lisättäisiin hyvinvointialuelakiin.

Pääasialliset vaikutukset

Ehdotus yhtenäistäisi valtioneuvoston toimintaa hyvinvointialueiden ohjauksessa. Valtioneuvoston hyvinvointialueisiin kohdistama ohjaus huomioisi nykyistä paremmin hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden kokonaisuutena, mikä hälventäisi mahdollista toiminnan ja talouden ohjauksen välistä ristiriitaa. Neuvottelukuntien määrän vähentyminen vähentäisi hyvinvointialueiden ja ministeriöiden hallinnollista taakkaa ja yhtenäistäisi osaltaan hyvinvointialueiden ohjausta. Nykyisessä tilanteessa hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta käsitellään erillisissä neuvottelukunnissa ja neuvotteluissa, mikä paitsi hajottaa valtioneuvoston ohjaustoimintaa, niin myös mahdollistaa ristiriitojen ja epäselvyyksien syntymisen. Lisäksi nykyinen neuvottelukunta- ja neuvottelujärjestelmä muodostavat sekä hyvinvointialueille että ministeriöille merkittävän hallinnollisen taakan, koska erilaisiin neuvottelukuntiin ja neuvotteluihin osallistuminen kuitenkin tosiasiallisesti on osoittautunut samoille hyvinvointialueiden johtaville luottamushenkilöille ja viranhaltijoille ja kuuluvaksi eli samat henkilöt osallistuvat nykyisellään useaan erilliseen neuvottelukuntaan ja neuvotteluun. Myös ministeriöiden osalta tilanne on samankaltainen.

Valtiovarainministeriön toimivalta ohjauksessa selkeytyisi nykyisestä. Nykyisellään valtiovarainministeriön toimivalta on todettu hyvinvointialuelain 11 §:n perusteluissa, mutta pykälän sanamuodosta asia ei käy ilmi. Selkeä säännös asiasta selventäisi asiantilaa. Lisäksi ehdotettu säännös valtioneuvoston vahvistamien finanssipoliittisten tavoitteiden merkityksestä valtioneuvoston tekemälle hyvinvointialueiden ohjaukselle yhtenäistäisi ohjausta osaltaan ja vahvistaisi kaikkien ohjaukseen osallistuvien ministeriöiden yhteistä vastuuta myös taloudellisen kestävyys huomioon ottamisesta.

Vaikutukset hyvinvointialueiden itsehallintoon

Perustuslakivaliokunta käsitteli hyvinvointialueiden perustamista koskevassa lausunnossaan PeVL 17/2021 vp. laajasti kansanvaltaisuuteen ja valtion ohjaukseen liittyviä kysymyksiä. Valiokunta otti kantaa tässäkin esityksessä käsiteltäviin ohjausmekanismeihin eli valtioneuvoston vahvistamiin valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin, neuvottelukuntiin sekä ministeriöiden vuosittaisiin ohjausneuvotteluihin. Valiokunta totesi lausunnossaan valtiollisen ohjauksen vahvistuvan verrattuna silloiseen nykytilaan. Hyvinvointialueiden perustamiseen liittyneellä hallituksen esityksellä oli tarkoitus varmistaa, että itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla on kyky varmistaa hyvinvointialueen asukkai-

den perusoikeuksien toteutuminen. Tavoitteena on osaltaan turvata laadukkaan, vaikuttavan ja oikea-aikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa ja pelastustoimen palvelujen toteutuminen riskejä vastaavasti.

Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain eri itsehallinnon muotoja koskevalle sääntelylle yhteinen piirre on kansanvaltaisuus (PeVL 26/2017 vp, s. 24). Kansanvaltaisuutta ymmärrettynä erityisesti osallistumisena ja vaikuttamisena voidaan valiokunnan mukaan pitää keskeisimpänä itsehallinnon periaatteellisena osatekijänä kulloisestakin itsehallinnollisesta järjestelystä riippumatta. Perustuslakivaliokunta piti aikaisemmin ehdotettua maakuntien päätöksentekojärjestelmää perusteiltaan itsehallintoon kuuluvan kansanvaltaisuuden vaatimuksen täyttävänä (PeVL 26/2017 vp, s. 24). Valiokunnan mielestä myös hyvinvointialueiden perustamiseen liittyvä sääntely toteutti perustuslain 2, 14 ja 121 §:ssä edellytettyä kansanvaltaisuutta. Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että hyvinvointialueisiin kohdistuva valtion ohjaus ja alueiden rahoitusmalli kaventavat tosiasiallisesti aluevaltuuston päätösvaltaa. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että valtion ohjauksen, tehtävien järjestämistapaa koskevien rajoitusten ja ehdotetun rahoitusmallin vuoksi hyvinvointialueiden itsehallinto jäi varsin ohueksi. Valiokunta toisti kuitenkin käsityksensä siitä, että sosiaalisten perusoikeuksien turvaaminen edellyttää erityisesti tällaisen hallinnollisen muutoksen yhteydessä sellaista valtiollista ohjausta ja valvontaa, jota muuten voitaisiin pitää perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaisen itsehallinnon toteutumisen kokonaisarvioinnissa valtiosääntöisesti jossain määrin ongelmallisena (PeVL 26/2017 vp, s. 21).

Hallintovaliokunta on hyvinvointialueiden perustamista koskeneessa lausunnossaan (12/2021 vp.) todennut muun muassa, ettei alueellisen itsehallinnon tarvitse olla identtinen kuntien itsehallinnon kanssa, vaan itsehallinnon vahvuus on pitkälti poliittisen harkinnan asia. Hallintovaliokunta totesi, että hyvinvointialueiden itsehallinto merkitsee muun muassa hyvinvointialueen omaa vastuullisuutta taloudenhoidossa ja toiminnassa ja se on tärkeä myös siksi, että se mahdollistaa alueellisten erityispiirteiden huomioon ottamisen ja tukee uusien toimintamallien kehittämisessä.

Nyt esitettävillä muutoksilla, jotka koskevat valtakunnallisten tavoitteiden yhdistämistä, vuosittaisia neuvotteluja ja neuvottelukuntia sekä sääntelyn siirtämisellä hyvinvointialuelakiin ei muuteta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa nykyisestä tilanteesta, jonka perustuslakivaliokunta arvioi edellä kerrotun mukaisesti. Vaikka hyvinvointialuelakiin esitettävän uuden 13 a §:n sääntely ei ole yhtä yksityiskohtainen kuin voimassa oleva sääntely sote-järjestämislaissa ja pelastustoimen järjestämislaissa, neuvottelujen tarkoitus, sisältö ja toteuttamistapa säilyvät tosiasiallisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavina.

Vaikutukset perusoikeuksien toteutumiselle

Ehdotuksilla, jotka koskevat valtioneuvostossa tehtävän ohjauksen yhtenäistämistä, ei ole suoria vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiselle. Valtioneuvoston yhtenäisempi ohjaustoiminta kuitenkin huomioisi nykyistä paremmin hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden kokonaisuutena, mikä osaltaan luo mahdollisuuksia palvelujen turvaamiselle.

Viranomaisvaikutukset (osio täydentyy)

Esityksellä on vaikutuksia valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön toimintaan. Muodostuneita ohjausrakenteita neuvottelukuntiin ja hyvinvointialueiden kanssa käytä-

viin neuvotteluihin on muutettava. Muutokset edellyttävät erityisesti valtiovarainministeriössä uudennlaisia toimintamalleja ja myös resursseja valtioneuvostossa tehtävän ohjauksen vahvemmakeksi koordinoimiseksi. Hyvinvointialueen kanssa käytäviin neuvotteluihin liittyvä velvoite antaa tarvittaessa suosituksia vaatii ministeriöiltä tiedonhallinnan, tiedontuotannon sekä analysoinnin kehittämistä.

Esitykseen liittyen tehdään myös muutoksia valtioneuvoston ohjesääntöön (262/2003). Valtiovarainministeriön toimialaa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että toimialaan lisätään hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen. Muutoksia tehdään myös valtiovarainministeriöstä annettuun valtioneuvoston asetukseen.

Hyvinvointialuelakiin esitetyn 13 a §:n mukaisissa neuvotteluissa hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa hyödynnettäisiin edelleen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja aluehallintoviraston asiantuntija-arviota sekä tarvittaessa muita viranomaisten arvioita. Pelastustoimen osalta hyödynnetään pelastustoimen järjestämislain 13 – 15 §:ien mukaisia hyvinvointialueiden vuosittaisia selvityksiä, aluehallintovirastojen alueellisia asiantuntija-arvioita ja valtakunnallista asiantuntija-arviota sekä sisäministeriön vuosittaisia selvityksiä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja aluehallintovirastojen tehtävät säilyvät tältä osin ennallaan eli niihin ei kohdistu muutoksia, vaikka neuvotteluja koskeva sääntely siirtyisi hyvinvointialuelakiin. Pelastustoimen järjestämislain mukaiset selvitykset ja asiantuntija-arviot säilyvät tältä osin ennallaan eli niihin ei kohdistu muutoksia.

Taloudelliset vaikutukset, julkinen talous

Esityksellä ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueille, vaan vaikutukset ovat välillisiä eikä suoria euromääräisiä vaikutuksia voida ennakoida. Esityksen tavoitteena on edistää hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta.

Hyvinvointialueiden perustamiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp. s) todettiin, että hyvinvointialueiden jatkuvaluonteinen ohjaus ja ohjaavien ministeriöiden kanssa käytävä vuotuinen ohjausneuvottelu tukisivat hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä ja siihen liittyen järjestäjän vastuuta palvelutuotannosta. Näin saataisiin tietoa valtion talousarvion ja julkisen talouden suunnitelman valmisteluun ja seurantaan, jolloin voitaisiin tukea ja osaltaan varmistaa julkisen talouden tavoitteiden toteutumista. Vahvalla hyvinvointialueiden järjestämistehtävän kansallisella ohjauksella voitaisiin varmistaa nykyistä asiakaslähtöisempien, integroitujen ja vaikuttavien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen toteutuminen kustannustehokkaalla tavalla koko maassa. Esityksen mukaisella ohjauksen yhtenäistämällä sekä taloudellisen ohjauksen vahvistamisella on tavoitteena jatkaa ja tukea hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä asetettuja tavoitteita ja varmistaa niiden toteutuminen, mutta säädös-
muutoksille ei voida esittää euromääräisiä vaikutusarvioita.

Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on haastava. Alueiden taloustilanne oli jo lähtökohtaisesti vuoden 2023 talousarviotietojen perusteella hyvin heikko ja tilanne näyttäisi tilinpäätösennusteiden perusteella olevan jopa hieman talousarviota heikompi. Talousarvioiden mukaan kaikkien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin yhteen laskettu tilikauden alijäämä on hieman vajaa 900 milj. euroa, kun taas tilinpäätösennusteiden mukaan alijäämä on yhteensä noin 1,1 mrd. euroa. Alijäämän määrä on siis ennusteissa noin 230 milj. euroa suurempi kuin talousarviossa. Myös HUS-yhtymän tilinpäätösennuste heikkeni talousarvion tasapainotilanteesta noin 66 milj. euron alijäämään.

Alijäämäennusteessa tulee kuitenkin ottaa huomioon valtion rahoituksen tarkentuminen sekä se, että jo ennusteissa valtion rahoituksessa oli eräiden alueiden kohdalla eroavaisuutta suhteessa sen hetkiin valtiovarainministeriön rahoituslaskelmaan. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen pohjana on kuntien vuoden 2022 tilinpäätösten mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannustaso. Tarkistettu valtion rahoitus on noin 145 milj. euroa suurempi kuin alueiden tilinpäätösennusteiden kirjaukset. Tämä huomioiden, alijäämän määrä olisi noin 980 milj. euroa. Kasvua suhteessa talousarvioihin olisi näin ollen noin 86 milj. euroa 230 milj. euron sijaan.

Tilinpäätösennusteiden mukaan vain yhden alueen vuosikate olisi positiivinen, mikä kuvastaa taloustilanteen erityistä heikkoutta. Positiivisten vuosikatteiden määrä voi kuitenkin nousta huomiotessa aiemmin mainittu valtion rahoituksen tarkentuminen ylöspäin noin 145 milj. eurolla. Negatiivinen vuosikate johtaa siihen, että alue joutuu rahoittamaan osan toimintakuluista rahavaroilla, omaisuuden myynneillä tai lyhytaikaisella lainalla. Tämä taas voi lisätä riskiä valtion lisärahoituksen hakemiselle.

Rahoitusvajetta korjaa kuitenkin osaltaan alueiden rahoitusmalliin sisältyvä jälkikäteistarkistus, joka tehdään kahden vuoden viiveellä eli vuoden 2023 rahoitusvaje vaikuttaa alueiden rahoitukseen vuodesta 2025 lähtien. Jälkikäteistarkistus tehdään kuitenkin kaikkien hyvinvointialueiden rahoituspohjaa korottaen, joten lisäys kohdentuu aluekohtaisesti rahoitusmallin määrätymistekijöiden perusteella, ei siis aluekohtaisesti toteuman perusteella.

Kaikki alueet ovat ennakoineet alijäämää vuodelle 2023. Alijäämissä on kuitenkin merkittävää aluekohtaista vaihtelua. Onkin selvää, että erityisesti keskiarvoa selkeästi alijäämäisempien alueiden osalta jälkikäteistarkistus ei tule kattamaan alueen vuoden 2023 alijäämää, vaan kyseisten alueiden tulee kattaa alijäämänsä ensisijaisesti reaalitalouden keinoin eli tulojen lisäyksin tai menojen vähennyksin. Hyvinvointialueiden kuluvan vuoden lopullinen alijäämän määrä varmistuu vuoden 2024 keväällä tilinpäätösten valmistumisen myötä. On kuitenkin tunnistettava mahdolliseksi, että ilman merkittäviä toimenpiteitä ainakin joillakin hyvinvointialueilla jouduttaneen harkitsemaan lisärahoitushakemuksen vireillepanoa.

5 MUUT TOTEUTTAMISVAIHTOEHDOT

(täydennetään)

Esitettävien muutosten sijasta on mahdollista, että säännökset hyvinvointialueiden ohjauksesta säilytettäisiin ennallaan eli voimassa olevan lainsäädännön mukaisina. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että valtioneuvoston sisäistä koordinaatiota pyrittäisiin edistämään ilman säädösmuutoksia. Valtiovarainministeriön ohjauksen koordinoitiin liittyvien tehtävien ja toimien taustalla olisi vain hyvinvointialuelain 11 §:n perustelut, jossa valtiovarainministeriön rooli ohjauksessa kyllä nykyiselläänkin todetaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain säännökset neuvottelukunnista, neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa sekä valtakunnallisten tavoitteiden asettamisesta pysyisivät ennallaan.

6 LAUSUNTOPALAUTE

Lausunnot sekä lausuntokierroksella saadusta lausuntopalautteesta laadittu yhteenveto ovat nähtävillä valtioneuvoston hankesivuilla.

...

7 SÄÄNNÖSKOHTAISET PERUSTELUT

Laki hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta

11§ Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta. Pykälän otsikkoon lisättäisiin maininta ohjauksesta. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin ja lisättäisiin uudet 2 ja 3 momentit, jolloin nykyinen, aluehallintoviraston toimivaltaa koskeva momentti siirtyisi nykymuodossaan 4 momentiksi. Pykälän 1 momentin sanamuotoa korjattaisiin. Momenttiin on jäänyt virheellinen taivutusmuoto. Pykälän 2 momentissa täydennettäisiin valtiovarainministeriön tehtäviä. Kuten nykyisinkin, valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa. Valtiovarainministeriö on jo voimassa olevankin lain perusteella vastannut hyvinvointialueiden talouden yleisestä ohjauksesta sekä sovittanut yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta. Nämä tehtävät todettaisiin pykälässä eikä ainoastaan säännösten perusteissa.

Uusi 2 momentti sisältäisi viittauksen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sekä pelastustoimen järjestämisestä annettuun lakiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 21 §:n mukaan Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveystieteiden politiikasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.

Pelastustoimen järjestämislain 7 §:n mukaan sisäministeriön tehtävänä on huolehtia pelastustoimen yleisestä valtakunnallisesta ohjauksesta, strategisesta suunnittelusta ja kehittämisestä sekä normi- ja informaatio-ohjauksesta sen mukaan kuin pelastustoimen järjestämislaissa tai muussa laissa säädetään. Hyvinvointialueiden tehtävänä on vastata pelastustoimen järjestämisestä ja pelastustoimen palvelujen tuottamisesta niin, että ne turvaavat perusoikeuksien toteutumisen ja valtakunnallisen järjestelmän toimivuuden. Sisäministeriön johtamistehtävistä säädetään tarkemmin pelastuslaissa. Hyvinvointialueen pelastustoimen valvonnasta säädetään pelastustoimen järjestämislain 17 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa nostettaisiin esille valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet ja todettaisiin valtioneuvostossa tehtävän hyvinvointialueiden lähtökohdaksi, että valtioneuvostossa tehtävän hyvinvointialueiden ohjauksen tulisi olla yhteensopivaa kyseisten tavoitteiden kanssa.

12 a § Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista. Pykälä korvaisi nykyiset pykälät sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa sekä pelastustoimen järjestämislaissa. Molemmissa mainituissa laeissa säädetään nykyisellään erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtakunnallisista tavoitteista, jotka molemmat valtioneuvosto vahvistaa nelivuotiskausittain. Nykyisten erillisten tavoitteiden sijasta valtioneuvosto vahvistaisi vähintään joka neljäs vuosi yhtenäiset hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet. Valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta. Tavoitteita valmisteltaisiin edelleen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä sekä sisäministeriössä, mutta valtiovarainministeriö sovittaisi valmistelua yhteen ja vastaisi tavoit-

teiden esittelystä valtioneuvostolle. Pykälän 1 momentissa todettaisiin lisäksi voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa tulisi ottaa huomioon 12 §:ssä tarkoitetut talous- ja finanssipoliittiset tavoitteet.

Strategisten tavoitteiden kautta valtioneuvosto voi nostaa esiin erilaisia hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimintaan liittyviä tavoitteita ja valtakunnallisesti merkittäviä palvelujen uudistus- ja kehittämistarpeita sekä linjata esimerkiksi palveluja koskevan lainsäädännön ja pelastustoimen suorituskyvyn kehittämisen suuntaviivoja. Tarkoituksena on, että tavoitteet ohjaisivat hyvinvointialueellista kehittämistyötä sekä esimerkiksi pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelua. Valtakunnalliset strategiset tavoitteet ohjaisivat osaltaan myös hyvinvointialueiden kanssa käytäviä neuvotteluja ja määrittäisivät muuta hyvinvointialueiden valtakunnallista ohjausta.

Strategisten tavoitteiden valmistelussa kuultaisiin hyvinvointialueita ja muita ministeriöitä sekä tarvittaessa eri viranomaisia ja järjestöjä tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden muodostamiseksi. Tavoitteiden tulisi perustua pelastustoimen järjestämislain 15 §:ssä tarkoitettuun sisäministeriön vuosittaiseen selvitykseen sekä sote-järjestämislain 31 §:ssä tarkoitettuun sosiaali- ja terveysministeriön vuosittaiseen selvitykseen.

Valtakunnallisissa tavoitteissa olisi otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet, jotka on vahvistettu hallitusohjelmassa, julkisen talouden suunnitelmassa ja valtion talousarviossa. Julkisen talouden suunnitelma ohjaa osaltaan ministeriöitä niiden valmistellessa hyvinvointialueita koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta. Julkisen talouden suunnitelmassa arvioidaan hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä hyvinvointialueiden tehtävien hoitamiseen, hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita koskevaa lainsäädäntöä sekä hyvinvointialueiden taloutta, mukaan lukien tuottavuutta ja kustannuskehitystä. Näiden kautta valtakunnalliset tavoitteet kytkeytyvät merkittävällä tavalla laajemminkin julkisen talouden suunnitteluun.

Valtakunnallisten tavoitteiden yhdistämisellä järjestämislaeista hyvinvointialuelakiin ei ole tarkoitus muuttaa tavoitteiden määrittelyyn liittyvää tulkintaa. Näin ollen, vaikka järjestämislakien valtakunnallisia tavoitteita koskevat säännökset tulevat kumotuksi, yksittäisten tavoitteiden perusteluita siten kuin ne ovat hallituksen esityksessä HE 241/2020 vp esitetty voidaan edelleen soveltuvin osin hyödyntää valtakunnallisten tavoitteiden valmistelussa.

Tavoitteissa tulisi määritellä 2 momentin 1 kohdan mukaan tavoitteet palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen, vaikuttavuuden, palvelujen yhteensovittamisen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Momentin 1 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin sisältyisivät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen yhdenvertaisen toteutumisen ja vaikuttavuuden tarkemmat tavoitteet. Tavoitteet voisivat koskea esimerkiksi perustason ja erityistason palvelujen keskinäistä painotusta, palvelujen alueellista sijoittumista tai esimerkiksi yhdenvertaisuuden tai yhteensovittamisen tarkempia tavoitteita sellaisten väestöryhmien kohdalla, joiden sosiaali- ja terveydenhuollossa tiedetään olevan erityisen paljon ongelmia. Yhdenvertaisuus pelastustoimessa edellyttää, että riskeiltään samankaltaisille alueille tuotettaisiin saman tasoisia ja valtakunnallisesti yhdenmukaisia palveluita. Vaikuttavuudella tarkasteltaisiin pelastustoimen ulkoista tehokkuutta. Edellä mainittujen lisäksi voitaisiin asettaa tavoitteita kielellisten oikeuksien turvaamiselle ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tulisi määritellä tavoitteet tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle. Tuottavuuden kasvattaminen on välttämätöntä julkisista varoista rahoitetun

sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen turvaamiseksi. Resurssien on riitettävä perusoi-
keuksista ja muista lakisääteisistä velvoitteista huolehtimiseen sekä pelastustoimen riskejä vastaa-
van palvelutason turvaamiseksi myös tulevaisuudessa.

Tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen edellyttää, että toiminnan tehokkuutta ja
sen muutoksia pystytään luotettavasti mittaamaan. Usein organisaatioiden sisäistä tehokkuutta
tarkastellaan taloudellisuuden ja tuottavuuden avulla ja ulkoista tehokkuutta vaikuttavuudella.
Julkisesti rahoitetun pelastustoimen ja toiminnasta aikaansaatuisten vaikutusten ja kustannusten
suhdetta on tärkeää tarkastella hyvinvointialueiden toiminnassa. Erityisesti julkisella sektorilla
kyseessä on monimutkainen prosessi, jossa täysin luotettavaa ja yksiselitteistä keinoa mitata
tuottavuutta ei vielä ole. Käynnissä on kuitenkin valmistelutyö toimintaa, kustannuksia ja resursseja
kuvaavien tietojen perusteella muodostettavien mittareiden ja indikaattoreiden käyttöönottamiseksi.
Tätä kertynyttä tietoa käytettäisiin sekä valtakunnallisten strategisten tavoitteiden asettamisessa että
niiden saavuttamista arvioitaessa.

Momentin 3 kohdan mukaan valtioneuvosto vahvistaisi valtakunnalliset tavoitteet tiedonhallinnan
kehittämiseksi ja digitalisaatiolle. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta digitalisaation ja tiedonhallin-
nan kehittämisessä on huomioitava yksittäistä hyvinvointialuetta koskevien tarpeiden lisäksi yhteis-
työaluetasoinen ja kansallinen kokonaisuus. Ilman aluerajat ylittävien näkökulmien huomioimista
toteutetut tiedonhallinnan ratkaisut voivat muodostua kokonaistaloudellisesti epäedullisiksi tai
luoda esteitä hyvinvointialueiden väliselle tai yhteistyötasoiselle yhteistyölle. Erityisesti ne voivat
haitata ja estää yhteistyöaluetasoinen toiminnan ja palvelujen kehittämistä. Valtakunnallisten tavoit-
teiden avulla hyvinvointialueita ohjataan huomioimaan aluerajat ylittävät näkökohdat palvelujen
järjestämisessä ja tuottamisessa sekä välttämään päällekkäisiä ICT-investointeja.

Yhtäältä ohjaus voi kohdistua tiedonhallinnan yleiseen kehittämiseen siten, että se tukee yhteistyö-
aluetasoinen yhteistyön kehittämistä sekä nykyisessä laajuudessa että ennakoiden tulevia tarpeita.
Toisaalta hyvinvointialueita voidaan myös ohjata hankkimaan erityisen laaja-alaisia tietojärjestel-
miä yhteistyöaluetasolla silloin kun se edistää YTA-alueen tasolla tuotettavia palveluita ja toimin-
toja muita valtakunnallisia tavoitteita tai kun sen arvioidaan olevan kokonaistaloudellisesti edullista.
Lisäksi alueita voidaan ohjata käyttämään sellaisia ratkaisuja, jotka ovat jo kansallisesti saatavilla
tai yhteistyöaluetasoisesti toteutettu.

Pelastustoimen tiedonhallintaa kehitettäisiin kansallisesti keskitettynä ja valtakunnallisesti yhtenäis-
illä tietojärjestelmähankkeilla. Pelastustoimen tiedonkäsittely, tietosuojan ja tietoturvallisuuden tu-
lee täyttää turvallisuusviranomaisen vaatimukset kaikissa tilanteissa. Tavoitteena olisi tiedonhallin-
nan perustuminen kansallisesti sovittuihin tietomalleihin sekä ICT-arkkitehtuuriin. Kansallisesti yh-
tenäisten, kustannustehokkaiden digitaalisten ratkaisujen avulla olisi mahdollista parantaa palvelu-
jen tavoitavuutta, saatavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Tavoitteena olisi kehittää käyttäjälähtöisiä
sekä tuottavuutta ja tuloksellisuutta parantavia digitaalisia palveluja ja toimintatapoja pelastustoi-
messä.

Momentin 4 kohdan mukaan tulisi määritellä tavoitteet hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden
edistämiseksi sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden väliselle, näitä asiakokonai-
suuksia koskevalle yhteistyölle. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen olisi tärkeä osa hyvinvoin-
tialueiden järjestämistä kuuluva sosiaali- ja terveydenhuolto, ja niiden olisi lain 7 §:n mu-
kaan toimittava tässä tehtävässä yhteistyössä alueen kuntien ja muiden hyvinvointialueella toimi-
vien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Turvalli-

suuden edistäminen edellyttää hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelun tukemisessa, kaavoituksessa ja rakentamisessa sekä kuntien vastuulla olevan toiminnan tilannekuvan tuottamisessa. Turvallisuuden edistämisen näkökulmasta sopimuspalokuntajärjestelmän toiminnan varmistaminen on pelastustoimen palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta elintärkeää. Tämä tarkoittaa esimerkiksi säännöllisten ja systemaattisten yhteistyörakenteiden luomista hyvinvointialueiden ja sopimuspalokuntien välille sekä yhteisistä kehittämistavoitteista sopimista.

Momentin 5 kohdan mukaan olisi asetettava tavoitteet yleisille linjauksille hyvinvointialueiden laajakantoisista investoinneista. Tärkeitä investointeja olisivat esimerkiksi toimitila-, kiinteistö-, laite-, kalusto- sekä tieto- ja viestintäteknikkainvestoinnit. Tavoitteena olisi kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen perustana olevaa infrastruktuuria koko maan tasolla tavalla, joka ottaa huomioon sekä valtakunnalliset että alueelliset näkökulmat.

Momentin 6 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin strategiaan tavoitteisiin kuuluisivat tavoitteet alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa varautumisessa yksi perusasiakirja on kolmen vuoden välein laadittava Kansallinen riskiarvio. Kansallisessa riskiarviossa on pyritty huomioimaan häiriötilanteiden vaikutus yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin ja pyritty tunnistamaan riskejä, joilla on laajempaa kansallista merkitystä. Tämä tarkoittaa riskejä, joissa voimavarojen käyttöä pitää koordinoita useamman viranomaisen välillä, vähintään alueellisesti tai kansallisesti ja mahdollisesti myös muilta mailta tukea pyytäen.

Pelastustoimen järjestelmä on kansallisen siviilivalmiuden osalta keskeisessä roolissa niin alueellisesti kuin kansallisesti merkittävien onnettomuusriskien hallinnassa ja kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa sekä laajoissa ja vakavissa infrastruktuurin häiriötilanteissa, jotka vaarantavat ihmisten henkeä ja terveyttä. Pelastustoimi muodostaa valmiuden ja varautumisen osalta kansallisella tasolla yhtenä kokonaisuutena toimivan järjestelmän, jolla on oltava yhteiset kehittämisen tavoitteet.

Pelastustoimen vastuulla olevat valmiuden ja varautumisen toteuttamista koskevat tavoitteet perustuisivat osaltaan hallitusohjelmaan, kansallisen tason riskiarviointeihin sekä kansallisen tason muihin valmiutta ja varautumista koskeviin strategioihin, esimerkiksi yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan. Lisäksi tavoitteet perustuisivat kansallisen tason valmiuden ja varautumisen suunnitelmiin sekä Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin ja muuhun kansainväliseen yhteistoimintaan pelastustoimen ja siviilivalmiuden alalla.

Momentin 7 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin strategiaan tavoitteisiin kuuluisivat tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden väliselle yhteistyölle ja työnjaolle.

Hyvinvointialueet, niiden kohtaamat uhat ja riskit, niiden asukkaiden tarpeet sekä hyvinvointialueiden edellytykset järjestää ja tuottaa palveluja ovat keskenään erilaisia. Sen vuoksi hyvinvointialueiden välillä tarvitaan yhteistyötä ja työnjakoa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Asetettavien tavoitteiden pohjalta kukin yhteistyöalue voisi tarkastella toiminnan järjestämistä ja työnjakoa omalla alueellaan. Valtakunnallisissa tavoitteissa merkittävä asema voisi myös olla yhteistyöalueiden välisten yhteistyömuotojen ja työnjaon edistämällä. Kyseisen kohdan perusteella voitaisiin asettaa tavoitteita myös valtakunnallisten ja alueellisten erityisyksiköiden toiminnalle ja yhteistyölle.

Kohdan 7 mukaisesti voitaisiin asettaa tavoitteita myös pelastustoimen järjestämislain 5 §:n perusteella valtakunnallisesti tai alueellisesti koottujen palveluiden kuten tilanne- ja johtokeskusten toiminnalle. Lisäksi voitaisiin asettaa tavoitteita esimerkiksi hyvinvointialueiden yhteistyölle tietojärjestelmiin liittyvässä kehitystyössä, vakavissa infrastruktuurin häiriötilanteissa, laajojen metsäpalojen torjunnassa, vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjuntajärjestelmissä ja pelastustoimen kansainvälisen avun antamisen tai vastaanoton resurssien järjestelyssä.

Momentin 8 kohdan mukaan valtioneuvoston vahvistamiin tavoitteisiin kuuluisivat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle. Tavoitteet ohjaisivat hyvinvointialueellista kehittämistyötä, josta säädettäisiin sote-järjestämislain 32 §:ssä, sekä alueellista kehittämistoimintaa, josta samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden olisi sovitava sote-järjestämislain 36 §:ssä tarkoitetuissa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa.

Hyvinvointialueiden toimiala on laaja, joten voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti 3 momentissa säädettäisiin, että valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden kehittämiseksi tarpeellisia asioita. Säännöksen perusteella valtioneuvosto voisi ottaa aina tavoitteita asettaessaan huomioon kulloinkin merkittävimmät kehittämistarpeet ja -mahdollisuudet.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti valtakunnallisten tavoitteiden seurannasta ja arvioinnista.

13 § Hyvinvointialueneuvottelukunta. Pykälää muutettaisiin niin, että muutoksessa huomioitaisiin neuvottelukunnan tehtävien laajentuminen ja myös neuvottelukunnan nimi muuttuisi. Sote-järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain säännökset erillisistä neuvottelukunnista kumottaisiin ja näiden neuvottelukuntien tehtävät siirrettäisiin hyvinvointialueneuvottelukunnalle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavalla tavalla neuvottelukunnan tarkoituksesta. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin neuvottelukunnan tehtävistä. Momentin 1 kohdassa korostuisi erillisten neuvottelukuntien yhdistämisen tavoite eli toiminnan ja talouden yhtenäinen tarkastelu. Momentin 1 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi siten ennakoita, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä. Momentin 2 kohta säilyisi samassa muodossa kuin se on voimassa olevassa lainsäädännössä ja sen mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden toiminnan, talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia.

Momentit 3 – 5 kohdat olisivat uusia ja ne vastaisivat pääosin sisällöllisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä sote-järjestämislaissa ja pelastustoimen järjestämislaissa. Momentin 3 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi edistää hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa

tarkoitettujen ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi. Hyvinvointialueet voisivat neuvottelukunnassa vaikuttaa valtioneuvoston niille vahvistamien strategisten tavoitteiden valmisteluun ja lausua käsityksensä ministeriöiden aloitteista.

Momentin 4 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Tällä edistettäisiin tiedonvaihtoa hyvinvointialueiden tehtävien järjestämisen näkökulmasta tarpeellisista lainsäädännön ja muista kehittämistarpeista.

Momentin 5 kohdan mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä. Tämä neuvottelukunnan tehtävä täydentäisi sote-järjestämislain 37 §:n mukaisia yhteistyöalueiden kanssa käytäviä neuvotteluja ja vahvistaisi valtakunnallista vuorovaikutusta ja ohjausta. Hyvinvointialueet voisivat tehdä neuvottelukunnassa alueellista tai valtakunnallista yhteistyötä koskevia aloitteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin neuvottelukunnan asettamisesta voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Neuvottelukunta on tarkoitus asettaa aina neljäksi vuodeksi kerrallaan aluevaalikausittain. Koska ehdotettavan lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan kesken aluevaalikauden, valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää neuvottelukunnan poikkeavasta toimikaudesta siirtymäkauden aikana. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin ja valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Pykälän 4 momentti olisi voimassa olevan lainsäädännön mukainen, mutta momentin sanamuotoa korjattaisiin.

13 a § *Neuvottelut hyvinvointialueen kanssa.* Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä on säädetty ministeriöiden neuvotteluista alueiden kanssa. Ehdotetussa pykälässä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden neuvotteluja koskevat säännökset koottaisiin hyvinvointialuelakiin ja neuvottelujen tarkoitusta ja sisältöä koskevaa sääntelyä muutettaisiin. Samalla järjestämislakien neuvotteluja koskevat pykälät ehdotetaan kumottavan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kaikkien hyvinvointialueiden talouden ja toiminnan ohjauksesta vastuussa olevien ministeriöiden roolista neuvotteluosapuolina sekä neuvottelujen tarkoituksesta. Neuvottelut käytäisiin vuosittain voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti ja valtiovarainministeriö koordinoisi neuvotteluja. Samalla neuvottelun kohdetta täsmennettäisiin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan neuvottelu koskee järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteutumista. Sen rinnalla, toiminnan ja talouden tarkastelun yhteensovittamiseksi ja talouden ohjauksen vahvistamiseksi, neuvottelujen ehdotetaan koskevan myös hyvinvointialueen taloudenhoitoa.

Voimassa olevan sääntelyn mukaan neuvottelut käydään erikseen kunkin alueen kanssa. Vastaavaa vaatimusta ei enää ehdotettaisi. Käytännössä tarkoituksena olisi joustavoittaa neuvotteluprosesseja ja mahdollistaa tilanteen mukaan tarkoituksenmukaisimman neuvottelutavan toteuttaminen. Vaihtoehtona kunkin alueen kanssa erikseen käytävälle neuvottelulle voisi olla esimerkiksi hyvinvointialueiden yhteisten neuvottelupäivien toteuttaminen tai neuvottelut yhteistyöalueittain.

Voimassa olevan sääntelyn taustalla olevaa tarkoitusta ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön edistämisestä ja siitä, että neuvottelut olisivat osa ministeriöiden ja hyvinvointialueiden

jatkuvaa vuoropuhelua, jonka perusteella toimintaa voitaisiin kehittää yhteisymmärryksessä ja eri alueilta saatuja kokemuksia hyödyntäen, ei ole tarkoitus muuttaa.

Neuvottelujen tarkoituksesta on nykyisin tarkoituksesta säädetty sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 1 momentissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 1 momentissa. Pykälän 2 ja 3 momentteihin ehdotettujen muutosten tarkoituksena on, että neuvottelujen tavoitteet kävisivät aiempaa selvemmin säännöksistä ilmi. Neuvottelujen tarkoitukseksi säädettäisiin hyvinvointialueen toiminnan vaikuttavuuden, taloudellisuuden ja tuloksellisuuden tukeminen sekä järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 12 a §:ssä ehdotetut valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Asiaa on tarkasteltu kattavasti hyvinvointialueiden perustamiseksi annetussa hallituksen esityksessä HE 241/2020 vp.

Aiemmin neuvottelujen yhtenä tarkoituksena on ollut yhteisen tilannekuvan tarkastelu. Vaikka asiaa koskeva säännös ehdotetaan poistettavan momentista neuvottelun tarkoituksen selkeyttämiseksi, ei yhteisen tilannekuvan muodostamisesta, tarkastelusta ja arvioinnista ole tarkoitettu luopua. Se on välttämätöntä ja toteutuu osana 2 momentissa tarkoitettua järjestämävastuun toteutumisen ja tarvittavien toimenpiteiden arviointia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 3 momentissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 3 momentissa säädetään verrattain yksityiskohtaisesti neuvotteluissa käsiteltävistä asiakokonaisuuksista. Tältä osin neuvottelujen sisällön ja käsiteltävien asia- ja toimenpidekokonaisuuksien sääntelytapaa ehdotetaan muutettavan. Pykälän 2 momentissa ei säädettäisi yksityiskohtaisesti ja tyhjentävästi asioista, joita neuvotteluissa voidaan käsitellä, vaan momentissa säädettäisiin yltäsoisesti siitä, että neuvotteluissa seurattaisiin ja arvioitaisiin hyvinvointialueen järjestämävastuun toteutumista, ehdotettujen 12 a §:ssä säädettyjen hyvinvointialueen tehtäviä koskevien tavoitteiden toteutumista sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Käytännössä tämä edellyttäisi aiemmin kuvatusti yhteistä tilannekuvan tarkastelua, arviointia ja keskustelua järjestämävastuun toteutumisesta ja siihen liittyvistä mahdollisista haasteista sekä toteuttaviksi suunnitelluista toimenpiteistä. Järjestämävastuun toteutuminen, siihen mahdollisesti liittyvät haasteet ja suunnitellut toimenpiteet voisivat liittyä vastaaviin asioihin, joita edellä mainituissa momenteissa on yksilöity. Lisäksi neuvotteluissa tulisi arvioida kustannusten ja rahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä hyvinvointialueella toteutettavia kustannusten hallintaa tukevia ja muita toimenpiteitä, joilla hyvinvointialueen tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytettävissä olevalla rahoituksella turvata. Käytännössä tarkoituksena olisi mahdollisimman ennakoivasti vaikuttaa alueiden riittävien palvelujen ja rahoituksen yhteensovittamisen varmistamiseen siten, ettei jouduttaisi tilanteeseen, jossa rahoituksen taso uhkaisi vaarantaa riittävien palvelujen toteuttamista ja lisärahoitusmenettelyyn. Ohjausmenettelyssä toteutuvaan jatkuvaan seurantaan ja lakisääteiseen ohjausprosessiin kuuluviin raportteihin, selvityksiin ja arvioihin (kuten sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 29-31 §:n ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 13-15 §) perustuen neuvottelujen osapuolilla pitäisi olla varsin kattava kuva alueittaisista tilanteista ja edellytykset kustannusten hallinnan kannalta välttämättömien toimien arviointiin sekä vastaavaan arviointiin toimista myös esimerkiksi henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ministeriöiden toimesta alueille annettavista toimenpidesuosituksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 5 momentissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 5 momentissa on säädetty ministeriöiden mahdollisista toimenpidesuosituksista. Sääntelyä ehdotetaan tiukennettavan sekä antamista että sisältöä koskien.

Momentin mukaan ministeriöiden olisi tarvittaessa annettava hyvinvointialueelle toimenpidesuosituksia. Toimenpidesuosituksien sisällön sääntelyä ehdotettaisiin rajattavan siten, että suositusten tulisi perustua 1 ja 2 momentissa säädettyyn neuvottelujen tarkoituksesta ja sisällöstä ja niiden tulisi olla sellaisia, joilla edistetään hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuoksellisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että kyse olisi aina hyvinvointialuekohtaisesti tarkastelluista suositus- ja toimenpidetarpeista ja ne olisi kiinteästi sidoksissa käsitykseen kunkin alueen tilanteesta ja muutostarpeista. Sinänsä suositusten juridiseen velvoittavuuteen ei puututtaisi.

Pykälän 4 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 4 momentin ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 4 momentin sääntelyä.

Pykälän 5 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 5 momentin ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 10 §:n 5 momentin sääntelyä.

Pykälän 6 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n 6 momentin sääntelyä.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

21 § Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen. Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin niin, että siinä huomioitaisiin hyvinvointialuelakiin ehdotetut, hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamista koskevat muutokset.

22 § Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle sekä neuvottelut hyvinvointialueen kanssa. Pykälässä huomioitaisiin hyvinvointialuelain uudet säännökset hyvinvointialueiden valtakunnallisista tavoitteista sekä valtion ja hyvinvointialueen välisistä neuvotteluista.

23 § Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta. Pykälä esitetään kumottavan hyvinvointialuelain 13 § muutoksen johdosta. Kyseisessä 13 §:ssä säädettäisiin hyvinvointialueneuvottelukunnasta.

24 § Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa. Pykälä esitetään kumottavan. Uudessa hyvinvointialuelain 13 a §:ssä säädettäisiin neuvotteluista hyvinvointialueen kanssa.

Laki pelastustoimen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

7 § Pelastustoimen yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen. Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin niin, että siinä huomioitaisiin hyvinvointialuelakiin ehdotetut, hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamista koskevat muutokset.

8 § Valtakunnalliset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle sekä neuvottelut hyvinvointialueen kanssa. Pykälässä huomioitaisiin hyvinvointialuelain uudet säännökset hyvinvointialueiden valtakunnallisista tavoitteista sekä valtion ja hyvinvointialueen välisistä neuvotteluista.

9 § Pelastustoimen neuvottelukunta. Pykälä esitetään kumottavan hyvinvointialuelain 13 § muutoksen johdosta. Kyseisessä 13 §:ssä säädettäisiin hyvinvointialueneuvottelukunnasta.

10 § Sisäministeriön neuvottelut hyvinvointi-alueen kanssa. Pykälä esitetään kumottavan. uudessa hyvinvointialuelain 13 a §:ssä säädettäisiin neuvotteluista hyvinvointialueen kanssa.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain muuttamisesta

11 § HUS-järjestämissopimuksen hyväksyminen ja muuttaminen. Pykälän 2 momentissa vaihdettaisiin hyvinvointialueiden neuvottelua koskeva säännösviittaus sote-järjestämislain 24 §:stä hyvinvointialueesta annetun lain ehdotettuun uuteen 13 a §:ään. Samalla täsmennettäisiin neuvotteluihin osallistuvat ministeriöt.

17 § Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaukset hyvinvointialueesta annettuun lakiin ehdotettaviin uusiin 12 a ja 13 a §:iin ja tehtäisiin tekniset korjaukset momentissa viitattujen 11 ja 13 §:ien otsikoihin. Helsingin kaupunkiin on jo aiemmin sovellettu valtakunnallisia tavoitteita, sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukuntaa sekä hyvinvointialueen neuvotteluita koskevia säännöksiä, joten ehdotetut muutokset eivät muuttaisi Helsingin kaupungin asemaa sisällöllisesti.

LAKIA ALEMMAN ASTEINEN SÄÄNTELY

Hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja toiminnan järjestämisestä on tällä hetkellä säädetty tarkemmin hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Asetus on annettu hyvinvointialuelain 13 §:ssä olevan valtuutussäännöksen nojalla ja se muutettaisiin vastaamaan kyseisen pykälän uutta sisältöä ja neuvottelukunnan uutta nimeä ja laajentunutta tehtäväalaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta ja pelastustoimen neuvottelukunnasta annetut valtioneuvoston asetukset kumottaisiin niiden toiminnan päättyessä ja siirtyessä osaksi hyvinvointialueneuvottelukunnan toimintaa. Myös kyseisten asetusten antamiseen valtuuden antaneet säännökset sote-järjestämislain 23 §:ssä ja pelastustoimen järjestämislain 9 §:ssä kumottaisiin.

VOIMAANTULO

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan (kesällä) 2024.

SUHDE MUIHIN ESITYKSIIN

(Täydentyä, VNOS)

SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS

Perusoikeuksien turvaamiseen, hyvinvointialueiden kansanvaltaisuuteen, itsehallintoon ja valtion ohjaukseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty laajasti perustuslakivaliokunnan lausunnossa 17/2021 vp., jonka valiokunta antoi hyvinvointialueiden perustamiseen liittyen. Perustuslakivaliokunta viittasi lausunnossaan myös aiempiin lausuntoihinsa, joita valiokunta on antanut sote-uudistusta koskevista hallituksen esityksistä. Perustuslakivaliokunta viittasi seuraaviin: PeVL 67/2014 vp, PeVL 75/2014 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 15/2018 vp, PeVL 65/2018 vp. Valiokunta totesi, että aiempia ehdotuksia koskevat valiokunnan kannanotot ovat merkityksellisiä arvioitaessa nyt ehdotettua lainsäädäntöä.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan 17/2021 vp. (s. 17), että säännös viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan. Kysymys on etenkin palvelujen saatavuuden turvaamisesta.

Perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan PeVL 26/2017 vp (s. 18—30) maakuntaitsehallinnon välttämättöminä peruselementteinä itsehallinnon kansanvaltaista perustaa ja siihen nojautuvaa demokraattista päätöksentekoa sekä maakunnan tehtävien ja hallinnon lakiperustaa. Valiokunta toteaa kuitenkin lausunnossaan 17/2021 vp. (s. 6), että perustuslain 121 §:n 4 momentista tai sen esitöistä ei kuitenkaan ole luettavissa samanlaisia vaatimuksia maakuntien itsehallinnolle kuin perustuslain 121 §:n 1—3 momentista kunnan asukkaiden itsehallinnolle (PeVL 26/2017 vp, s. 20). Perustuslainsäätäjän ei perustuslakivaliokunnan mukaan voida katsoa tarkoittaneen kuntaa suurempien alueiden itsehallinnon olevan samanlaista kuin kunnan asukkaiden itsehallinto, jolla on pitkät historialliset perinteet ja nimenomaisesti säädetty erityiset valtiosääntöoikeudelliset takeet (PeVL 26/2017 vp, s. 20).

Perustuslakivaliokunta otti lausunnossaan 17/2021 vp. (s. 8) kantaa myös hyvinvointialueiden ohjaukseen koskeviin säännöksiin, joita ovat erityisesti valtioneuvoston vuosittain vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet (sote-järjestämislaki 22 §, pela-järjestämislaki 8 §), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen neuvottelukunta (sote-järjestämislaki 23 §, pela-järjestämislaki 9 §), ministeriöiden vuotuiset ohjausneuvottelut hyvinvointialueiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden kanssa (sote-järjestämislaki 24 ja 37 §, pela-järjestämislaki 10 §), hyvinvointialueiden ohjauksen yhteinen tietopohja (sote-järjestämislaki 29—31 § ja pela-järjestämislaki 13—15 §) sekä valtioneuvoston toimivalta päättää tietyin edellytyksin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyösopimuksesta (sote-järjestämislaki 38 §).

Valiokunta totesi, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtiollinen ohjaus vahvistuisi ehdotuksen myötä verrattuna nykytilaan. Valtakunnallisella ohjauksella pyrittiin hallituksen esityksen mukaan varmistamaan, että itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla on kyky varmistaa hyvinvointialueen asukkaiden perusoikeuksien toteutuminen. Tavoitteena on osaltaan turvata laadukkaan, vaikuttavan ja oikea-aikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa ja pelastustoimen palvelujen toteutuminen riskejä vastaavasti.

Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain eri itsehallinnon muotoja koskevalle sääntelylle yhteinen piirre on kansanvaltaisuus (PeVL 26/2017 vp, s. 24). Kansanvaltaisuutta ymmärrettynä erityisesti osallistumisena ja vaikuttamisena voidaan valiokunnan mukaan pitää keskeisimpänä itsehal-

linnon periaatteellisena osatekijänä kulloisestakin itsehallinnollisesta järjestelystä riippumatta. Perustuslakivaliokunta piti aikaisemmin ehdotettua maakuntien päätöksentekojärjestelmää perusteiltaan itsehallintoon kuuluvan kansanvaltaisuuden vaatimuksen täyttävänä (PeVL 26/2017 vp, s. 24). Valiokunnan mielestä myös hyvinvointialueiden perustamiseen liitetty sääntely toteutti perustuslain 2, 14 ja 121 §:ssä edellytettyä kansanvaltaisuutta. Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että hyvinvointialueisiin kohdistuva valtion ohjaus ja alueiden rahoitusmalli kaventavat tosiasiallisesti aluevaltuuston päätösvaltaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan kyseessä olevan kaltaisen suuren hallinnollisen uudistuksen yhteydessä kuntia suurempien hallintoalueiden itsehallinnon ja sosiaalisten perusoikeuksien turvaamisen välillä voi eräissä suhteissa vallita jännitteinen punninta-asetelma. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että valtion ohjauksen, tehtävien järjestämistapaa koskevien rajoitusten ja ehdotetun rahoitusmallin vuoksi hyvinvointialueiden itsehallinto jää varsin ohueksi. Valiokunta toistaa kuitenkin käsityksensä siitä, että sosiaalisten perusoikeuksien turvaaminen edellyttää erityisesti tällaisen hallinnollisen muutoksen yhteydessä sellaista valtiollista ohjausta ja valvontaa, jota muuten voitaisiin pitää perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaisen itsehallinnon toteutumisen kokonaisarvioinnissa valtiosääntöisesti jossain määrin ongelmallisena (PeVL 26/2017 vp, s. 21).

Nyt esitettävillä muutoksilla, jotka koskevat valtakunnallisten tavoitteiden yhdistämistä, vuosittaisia neuvotteluja ja neuvottelukuntia sekä näitä koskevan sääntelyn siirtämisellä hyvinvointialuelakiin ei muuteta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa nykyisestä tilanteesta, jonka perustuslakivaliokunta arvioi edellä kerrotun mukaisesti. Vaikka hyvinvointialuelakiin esitettävän uuden 13 a §:n sääntely ei ole yhtä yksityiskohtainen kuin voimassa oleva sääntely sote-järjestämislaissa ja pelastustoimen järjestämislaissa, neuvottelujen tarkoitus, sisältö ja toteuttamistapa säilyvät tosiasiallisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavina.

PONSI

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 11 ja 13 § momentin 4 kohta, sekä lisätään lakiin uusi 12 a ja 13 a:

11 §

Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta

Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, vastaa hyvinvointialueiden talouden yleisestä ohjauksesta, sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 21 §:n mukaisesti ja pelastustoimen yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen sisäministeriölle pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 7 §:n mukaisesti.

Valtioneuvostossa tehtävän hyvinvointialueiden ohjauksen lähtökohtana on, että se on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien julkisen talouden finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.

Aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko hyvinvointialue toiminut voimassa olevien lakien mukaan.

12 a §

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet

Valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden tehtävien hoitamiseksi. Valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.

Tavoitteissa on määriteltävä:

- 1) tavoitteet palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen, vaikuttavuuden, palvelujen yhteensovittamisen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi;
- 2) tavoitteet tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;
- 3) tavoitteet tiedonhallinnan ja digitalisaation kehittämiseksi;

4) tavoitteet hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden väliselle, näitä koskevalle yhteistyölle;

5) yleiset linjaukset hyvinvointialueiden laajakantoisista investoinneista;

6) tavoitteet alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi.

7) tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden väliselle yhteistyölle ja työnjaolle

8) tavoitteet koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle.

Valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden kehittämiseksi tarpeellisia asioita.

Valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen tai ministeriön aloitteeseen.

13 §

Hyvinvointialueneuvottelukunta

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii hyvinvointialueneuvottelukunta. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

1) ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä

2) käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden toiminnan, talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia.

3) edistää hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa tarkoitettuja ministeriöiden aloitteita ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi;

4) käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita;

5) edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä.

Neuvottelukunnan asettaa valtioneuvosto. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin ja valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista sekä tehtävistä.

13 a §

Neuvottelu hyvinvointialueen kanssa

Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö neuvottelevat vuosittain hyvinvointialueen kanssa hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteuttamisesta ja hyvinvointialueen taloudenhoidosta. Neuvottelujen tarkoituksena on hyvinvointialueen toiminnan vaikuttavuuden, taloudellisuuden ja tuloksellisuuden tukeminen sekä hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 12 a §:ssä tarkoitetut valtakunnalliset tavoitteet huomioiden.

Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista, käsitellään hyvinvointialueen tehtävien tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Neuvotteluissa arvioidaan hyvinvointialueen kustannusten ja rahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä hyvinvointialueella toteutettavia kustannusten hallintaa tukevia ja muita toimenpiteitä, joilla hyvinvointialueen tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytettävissä olevalla rahoituksella turvata.

Ministeriöiden on tarvittaessa annettava hyvinvointialueelle 2 ja 3 momentissa tarkoitettuun perustuen järjestämistä ja taloutta koskevia toimenpidesuosituksia, joilla edistetään hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa hyödynnetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 29 §:n 2 momentissa ja 30 §:ssä sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 13 §:n 2 momentissa ja 14 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueen vuosittaista selvitystä ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja aluehallintoviraston asiantuntija-arviota sekä tarvittaessa muita viranomaisten arvioita.

Valtiovarainministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan käydyistä neuvotteluista. Asiakirjassa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat, mihin neuvotteluissa on päädytty sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset. Asiakirja julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös HUS-yhtymään. HUS-yhtymän neuvotteluihin osallistuvat myös Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki.

2.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 23 ja 24 §, sellaisena kuin niistä on 23 § osaksi laissa 351/2022, sekä muutetaan lain 21 ja 22 § seuraavasti:

21 §

Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveyspolitiikasta sekä osaltaan valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.

22 §

Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle sekä neuvottelut hyvinvointialueen kanssa

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista ja niihin sisältyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvistä tavoitteista, niiden käsittelystä hyvinvointialueneuvottelukunnassa sekä hyvinvointialueen kanssa käytävistä neuvotteluista säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa.

3.

Laki pelastustoimen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 9 ja 10 §, sellaisena kuin niistä on 9 § osaksi laissa 352/2022, sekä muutetaan lain 8 § seuraavasti:

8 §

Valtakunnalliset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle sekä neuvottelut hyvinvointialueen kanssa

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista ja niihin sisältyvistä pelastustoimen järjestämiseen liittyvistä tavoitteista, niiden käsittelystä hyvinvointialueneuvottelukunnassa sekä hyvinvointialueen kanssa käytävistä neuvotteluista säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa.

4.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 11 ja 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain (615/2021) 11 §:n 2 momentti ja 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

11 §

HUS-järjestämissopimuksen hyväksyminen ja muuttaminen

Osapuolten on seurattava ja arvioitava vuosittain HUS-järjestämissopimuksen toteutumista osana hyvinvointialueesta annetun lain 13 a §:n mukaisia HUS-yhtymän neuvotteluja valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön kanssa. Sopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman osapuolen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.

17 §

Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset

Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtäviä sovelletaan, mitä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä järjestämisvastuusta, 9 §:ssä palvelujen tuottamisesta, 10 §:ssä tuottamista koskevan vastuun toteuttamisesta ja sen valvonnasta, 11 §:ssä hyvinvointialueiden seurannasta, ohjauksesta ja laillisuusvalvonnasta, 12 §:ssä hyvinvointialueiden taloudesta osana julkisen talouden suunnitelmaa, 12 a §:ssä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista, 13 §:ssä hyvinvointialueneuvottelukunnasta, 13 a §:ssä neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa, 16 §:ssä investointisuunnitelmasta, 21 §:ssä valtakunnallisesta toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksesta, 8 luvussa hyvinvointialueiden yhteistoiminnasta, 9 luvussa hyvinvointialueen liikelaitoksesta, 120 §:ssä hyvinvointialueen toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seurannasta ja tietojen tuottamisesta ja 150 §:ssä varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä 16 luvussa oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta. Muutoin sovelletaan kuntalakia, jollei jäljempänä toisin säädetä.

LIITE

Rinnakkaistekstit

Voimassa oleva laki hyvinvointialueesta 611/2021	Ehdotus
<p>11 § Hyvinvointialueiden seuranta ja laillisuusvalvonta</p> <p>Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueiden koskevan lainsäädännön valmistelussa.</p> <p>Aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko hyvinvointialue toiminut voimassa olevien lakien mukaan.</p>	<p>11 § Hyvinvointialueiden seuranta, <i>ohjaus</i> ja laillisuusvalvonta</p> <p>Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta, <i>vastaa hyvinvointialueiden talouden yleisestä ohjauksesta, sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta</i> sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon <i>hyvinvointialueita</i> koskevan lainsäädännön valmistelussa.</p> <p><i>Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain (612/2021) 21 §:n mukaisesti ja pelastustoimen yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen sisäministeriölle pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 7 §:n mukaisesti.</i></p> <p><i>Valtioneuvostossa tehtävän hyvinvointialueiden ohjauksen lähtökohtana on, että se on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien julkisen talouden finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.</i></p> <p>Aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko hyvinvointialue toiminut voimassa olevien lakien mukaan.</p>
	<p><i>12 a § Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet</i></p> <p><i>Valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden tehtävien hoitamiseksi. Valta-</i></p>

kunnallisissa strategisissa tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.

Tavoitteissa on määriteltävä:

1) tavoitteet palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen, vaikuttavuuden, palvelujen yhteensovittamisen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi;

2) tavoitteet tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;

3) tavoitteet tiedonhallinnan ja digitalisaation kehittämiseksi;

4) tavoitteet hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden väliselle, näitä koskevalle yhteistyölle;

5) yleiset linjaukset hyvinvointialueiden laajakantoisista investoinneista;

6) tavoitteet alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi.

7) tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden väliselle yhteistyölle ja työnjaolle

8) tavoitteet koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle.

Valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden kehittämiseksi tarpeellisia asioita.

Valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen tai ministeriön aloitteeseen.

<p>13 § Hyvinvointialuetalouden ja –hallinnon neuvottelukunta</p> <p>Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on edistää hyvinvointialuetaloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.</p> <p>Neuvottelukunnan tehtävänä on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seurata ja arvioida hyvinvointialuetalouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä valtion hyvinvointialueille osoittaman rahoituksen ja hyvinvointialueiden muun tulorahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä; 2) käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia. <p>Neuvottelukunnan asettaa valtioneuvosto. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.</p> <p>Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista sekä säätää tarkemmin tehtävistä.</p>	<p>13 § <i>Hyvinvointialueneuvottelukunta</i></p> <p>Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii <i>hyvinvointialueneuvottelukunta</i>. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.</p> <p>Neuvottelukunnan tehtävänä on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä</i> 2) <i>käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden toiminnan, talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia.</i> 3) <i>edistää hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ja tehdä niitä koskevia ehdotuksia sekä käsitellä 12 a §:n 4 momentissa tarkoitetut ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi;</i> 4) <i>käsitellä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita;</i> 5) <i>edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä sekä käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä.</i> <p>Neuvottelukunnan asettaa valtioneuvosto. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden, <i>HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin</i> ja valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.</p> <p>Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää <i>tarkemmin</i> neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista sekä tehtävistä.</p>
---	--

<p>(voimassa olevat järjestämislaeissa)</p>	<p><i>13 a § Neuvottelu hyvinvointialueen kanssa</i></p> <p><i>Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö neuvottelevat vuosittain hyvinvointialueen kanssa hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien tehtävien toteuttamisesta ja hyvinvointialueen talouden hoidosta. Neuvottelujen tarkoituksena on hyvinvointialueen toiminnan vaikuttavuuden, taloudellisuuden ja tuloksellisuuden tukeminen sekä hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 12 a §:ssä tarkoitettujen valtakunnallisten tavoitteiden.</i></p> <p><i>Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista, käsitellään hyvinvointialueen tehtävien tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Neuvotteluissa arvioidaan hyvinvointialueen kustannusten ja rahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä hyvinvointialueella toteutettavien kustannusten hallintaa tukevia ja muita toimenpiteitä, joilla hyvinvointialueen tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytävissä olevalla rahoituksella turvata.</i></p> <p><i>Ministeriöiden on tarvittaessa annettava hyvinvointialueelle 2 ja 3 momentissa tarkoitettuun perustuen järjestämistä ja taloutta koskevia toimenpidesuosituksia, joilla edistetään hyvinvointialueiden toiminnan vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuloksellisuutta.</i></p> <p><i>Hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa hyödynnetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 29 §:n 2 momentissa ja 30 §:ssä sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 13 §:n 2 momentissa ja 14 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueen vuosittaista selvitystä ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja aluehallintoviraston asiantuntija-arviota sekä tarvittaessa muita viranomaisten arvioita.</i></p> <p><i>Valtiovarainministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan käydyistä</i></p>
---	--

	<p><i>neuvotteluista. Asiakirjassa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat, mihin neuvotteluissa on päädytty sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset. Asiakirja julkaistaan julkisessa tietoverkossa.</i></p> <p><i>Mitä edellä tässä pykälässä säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös HUS-yhtymään. HUS-yhtymän neuvotteluihin osallistuvat myös Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki.</i></p>
--	--

Voimassa oleva sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki 612/2021	Ehdotus
<p>21 § Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen</p> <p>Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveystoiminnasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.</p>	<p>21 § Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen</p> <p>Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveystoiminnasta <i>sekä osaltaan</i> valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.</p>
<p>22 § Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle</p> <p>Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle (<i>sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet</i>). Tavoitteiden tulee perustua sosiaali- ja terveysministeriön 31 §:ssä tarkoitettuun selvitykseen sekä mahdollisiin muihin väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.</p>	<p>22 § Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle <i>sekä neuvottelut hyvinvointialueen kanssa</i></p> <p><i>Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista ja niihin sisältyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvistä tavoitteista, niiden käsittelystä hyvinvointialueneuvottelukunnassa sekä hyvinvointialueen kanssa käytävistä neuvotteluista säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa.</i></p>

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa tavoitteissa on määriteltävä:

1) tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisen toteutumisen, vaikuttavuuden, palvelujen yhteensovittamisen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi;

2) tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden väliselle tätä koskevalle yhteistyölle;

3) tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämiseksi;

4) tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden väliselle yhteistyölle ja työnjaolle;

5) tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon tuotavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;

6) yleiset linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista; sekä

7) tavoitteet alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi tarpeellisia asioita.

Sosiaali- ja terveysministeriön on seurattava ja arvioitava sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen taikka sosiaali- ja

terveysministeriön tai valtiovarainministeriön aloitteeseen.	
23 § Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta	<i>Kumotaan</i>
24 § Sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa	<i>Kumotaan</i>

Voimassa oleva laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021	Ehdotus
<p>8 § Valtakunnalliset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle</p> <p>Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuusuhkia ja muita uhkia vastaavan laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle. Tavoitteiden tulee perustua 15 §:ssä tarkoitettuun sisäministeriön selvitykseen sekä mahdollisiin muihin pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.</p> <p>Valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tavoitteet pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen ja palvelujen vaikuttavuuden turvaamiseksi sekä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi; 2) tavoitteet turvallisuuden edistämiseksi ja hyvinvointialueiden ja kuntien ja muiden toimijoiden väliselle tätä koskevalle yhteistyölle pelastustoimessa; 3) pelastustoimen kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet; 	<p>8 § Valtakunnalliset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle <i>sekä neuvottelut hyvinvointialueen kanssa</i></p> <p><i>Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista ja niihin sisältyvistä pelastustoimen järjestämiseen liittyvistä tavoitteista, niiden käsittelystä hyvinvointialueneuvottelukunnassa sekä hyvinvointialueen kanssa käytävistä neuvotteluista säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa.</i></p>

<p>4) pelastustoimen tiedonhallinnan kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet;</p> <p>5) tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle pelastustoimessa;</p> <p>6) tavoitteet hyvinvointialueiden pelastustoimen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;</p> <p>7) yleiset linjaukset pelastustoimen laajakantoisista investoinneista;</p> <p>8) tavoitteet pelastustoimen alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi.</p> <p>Valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita pelastustoimen kehittämiseksi tarpeellisia asioita.</p> <p>Valtioneuvoston vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen taikka sisäministeriön tai valtionvarainministeriön aloitteeseen.</p>	
<p>9 § Pelastustoimen neuvottelukunta</p>	<p><i>Kumotaan</i></p>
<p>10 § Sisäministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa</p> <p>Sisäministeriö neuvottelee erikseen kunkin hyvinvointialueen kanssa vuosittain hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien toteuttamisesta. Valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvottelujen tarkoituksena on yhteisen tilannekuvan tarkastelu, hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 8 §:ssä tarkoitetut pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet huomioiden sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen.</p>	<p><i>Kumotaan</i></p>

Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista. Niissä käsitellään hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia.

Seuranta, arviointi, tavoitteiden asettaminen sekä toimenpide-ehdotukset koskevat seuraavia asiakokonaisuuksia:

- 1) pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden ja strategioiden huomioon ottaminen;
- 2) pelastustoimen palvelujen tuottamistavat;
- 3) pelastustoimen palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus;
- 4) toimintaympäristön muutosten huomioon ottaminen;
- 5) turvallisuuden edistäminen ja tätä koskeva yhteistyö valtakunnallisten ja alueellisten viranomaisten, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa;
- 6) pelastustoimen palvelujen tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus sekä hyvinvointialueen kustannusten kehitys ja rahoituksen riittävyys;
- 7) pelastustoimen investoinnit ja hyvinvointialueen alustava esitys investointisuunnitelmaksi;
- 8) pelastustoimen tiedonhallinta;
- 9) yhteistyö ja työnjako muiden hyvinvointialueiden kanssa;
- 10) pelastustoimen omavalvonta;
- 11) tarpeen mukaan muut kuin 1–10 kohdassa tarkoitetut pelastustoimen järjestämiseen liittyvät asiat.

<p>Hyvinvointialueen järjestämismääräysten toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden toteutumiseen ja edellisissä neuvotteluissa käsiteltyihin asioihin. Tässä hyödynnetään 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyvinvointialueen vuosittaista selvitystä sekä 14 §:ssä tarkoitettua aluehallintoviraston asiantuntija-arvioita.</p> <p>Sisäministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan käydyistä neuvotteluista. Asiakirjaan kirjataan pelastustoimen järjestämisen kokonaisuuden toteutuminen. Lisäksi asiakirjassa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuosituksukset. Asiakirja julkaistaan julkisessa tietoverkossa.</p>	
---	--

Voimassa oleva laki sosiaali – ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (615/2021)	Ehdotus
<p>11 § HUS-järjestämissopimuksen hyväksyminen ja muuttaminen</p> <p>---</p> <p>Osapuolten on seurattava ja arvioitava vuosittain HUS-järjestämissopimuksen toteutumista osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n mukaisia HUS-yhtymän neuvotteluja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Sopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman osapuolen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.</p> <p>---</p>	<p>11 § HUS-järjestämissopimuksen hyväksyminen ja muuttaminen</p> <p>---</p> <p>Osapuolten on seurattava ja arvioitava vuosittain HUS-järjestämissopimuksen toteutumista osana <i>hyvinvointialueesta</i> annetun lain 13 a §:n mukaisia HUS-yhtymän neuvotteluja <i>valtiovarainministeriön</i>, sosiaali- ja terveysministeriön ja <i>sisäministeriön</i> kanssa. Sopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman osapuolen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.</p>
<p>17 § Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset</p> <p>---</p> <p>Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtäviä sovelletaan, mitä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä järjestämismääräyksiä, 9</p>	<p>17 § Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset</p> <p>---</p> <p>Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtäviä sovelletaan, mitä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä järjestämismääräyksiä, 9</p>

§:ssä palvelujen tuottamisesta, 10 §:ssä tuottamista koskevan vastuun toteuttamisesta ja sen valvonnasta, 11 §:ssä hyvinvointialueiden seurannasta ja laillisuusvalvonnasta, 12 §:ssä hyvinvointialueiden taloudesta osana julkisen talouden suunnitelmaa, 13 §:ssä hyvinvointialueen talouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta, 16 §:ssä investointisuunnitelmasta, 21 §:ssä valtakunnallisesta toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksesta, 8 luvussa hyvinvointialueiden yhteistoiminnasta, 9 luvussa hyvinvointialueen liikelaitoksesta, 120 §:ssä hyvinvointialueen toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seurannasta ja tietojen tuottamisesta ja 150 §:ssä varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä 16 luvussa oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta. Muutoin sovelletaan kuntalakia, jollei jäljempänä toisin säädetä.

§:ssä palvelujen tuottamisesta, 10 §:ssä tuottamista koskevan vastuun toteuttamisesta ja sen valvonnasta, 11 §:ssä hyvinvointialueiden seurannasta, *ohjauksesta* ja laillisuusvalvonnasta, 12 §:ssä hyvinvointialueiden taloudesta osana julkisen talouden suunnitelmaa, *12 a §:ssä hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista*, 13 §:ssä hyvinvointialue-neuvottelukunnasta, *13 a §:ssä neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa*, 16 §:ssä investointisuunnitelmasta, 21 §:ssä valtakunnallisesta toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksesta, 8 luvussa hyvinvointialueiden yhteistoiminnasta, 9 luvussa hyvinvointialueen liikelaitoksesta, 120 §:ssä hyvinvointialueen toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seurannasta ja tietojen tuottamisesta ja 150 §:ssä varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä 16 luvussa oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta. Muutoin sovelletaan kuntalakia, jollei jäljempänä toisin säädetä.